Ольга схопилася за спинку стільця і затаїла дух. Це вже вдруге за вечір щось гостре розпанахало їй всередині живіт і блискавкою запалило там притихлі болі.

"Починається! — подумала Ольга.— Тепер уже таки справді починається..."

Так починалося воно й чотири роки тому, коли вона вперше родила. Тільки чого ж тепер так боляче? Далебі, здається, болючіше, як тоді, коли вона породила Катю. Може, це тому, що тоді коло неї був Микола? Ой, як він розгубився тоді, коли в неї почалися перейми! Замість кепки насунув собі на голову її берет, а в дитячі пелюшки загорнув кухонний фартух...

— Ох, як тебе треба б тепер, Миколо! Ох, як треба...— зітхнула Ольга і оглянулася бентежним поглядом по кімнаті. Навколо сутеніло, і крізь одчинені на балконі двері видно було, як десь на заході, за далеким нагромадженням кам'яниць і дерев, звільна догорав довгий літній день. Стрілка на будильнику, що стояв на круглому, накритому білою скатертиною столику, перейшла вже за десяту. В кімнаті прибрано, чисто, не сором, коли хтось і сторонній зайде. Тільки чогось занадто вже тихо...

— А де ж це Катя? — похопилась Ольга і з тривогою пройшла через кімнату, щоб вийти на балкон.

На балконі, засунувши ніжки між залізними прутами й спираючись грудьми на поручні, Катя низько перехилилась і дивилась у двір.

У Ольги захололо серце:

— Скільки ж разів казала тобі, Катю,— не лазь туди! Чи довго ж упасти!

Ольга метнулася знімати доньку з огорожі й з острахом глянула за. поручні. Там, чотирма поверхами нижче, на асфальтованому дні двору, стиснутого високими стінами, було майже темно. На автомашині, з якої два робітники вигрібали лопатами вугілля, вже світилися фари. Дрібні газетні клаптики, кинуті щойно з балкона, летіли, коливаючись, униз і, попавши під проміння фар, яскраво спалахували. Це за ними й стежила, схиливши набік головку, чотирьохлітня Катя.

— Іще що вигадала! Хіба ж можна так? — обурювалась Ольга, беручи доньку під пахви.

Каті важко було одірвати очі від двох останніх папірців, що саме падали в освітлену смугу, і вона тицяла вниз пальцем:

— • Метелики, метелики!.. Правда, мамо,— як метелики? Та Ользі не було коли відповідати. Поки відпустило,

треба скоріше збиратися. Вона причинила на балкон двері й підійшла до гардероба. Висунула шухляду й заходилася сквапно перекладати прасовану сорочку, та в цю мить її знову схопило. Вона прикусила з болю губу, щоб не застогнати, кинула назад до шухляди сорочку й звелася на ноги. Ні, таки треба мерщій іти: щось часто вже бере її... Але що ж з Катею робити? Не лишиш же її саму в квартирі. До Мар-ківни хіба? У неї дочка й зять удень на заводі, а сама вона завсіди дома, цілий день коло хазяйства порається. Та й сама ж Марківна якось натякала про це... і, перемагаючи біль, що корчив усе тіло, Ольга подалася до квартирної сусідки, старої Марії Марківни.

— Почалося, кажеш? Диви!..— одразу, без слів, зрозуміла з Ольжиного лиця Марківна й зашепотіла: — Ну, збирайся, збирайся, голубко...

Ольга передихнула й хотіла просити за Катю, та Марківна вже випередила її:

— І не турбуйся! Катю візьму до нас, кімнату твою приберу й догляну... Ти й не думай про це... Аби тільки там у тебе...— вона не доказала і скоса глянула на Ольжин живіт, що надимався крізь квітчастий халат. Марківна зітхнула й поклала Ользі на руку свою коротку долоню з гладкими, як сосиски, пальцями.

— Ти, Оленько, не барися. Краще загодя до лікарні, а ми вже тут з Катею самі все — і печене, і варене...— І, злегка підштовхнувши Ольгу, Марківна боком вкотилася в двері Ольжиної кімнати. Ольга почула зненацька поза спиною дріж.

— Чогось мені наче холодно, хоч пальто одягай,— мерзлякувато скулилася вона.

— А чого ж, одягни й пальто,— враз погодилася Марківна й прудко, як на її літа й огрядну постать, підійшла до вішалки, зняла зелене пальто, по-хазяйському здмухнула з рукава якесь випадкове пір'ячко й помогла Ользі одягтись.

— Одягай, одягай, голубко! Це буває: то в жар кине, то в холод, а як же!..

— Мамочко, а я? — озвалася позаду Катя, про яку на хвилину забули.

— А ти будеш з...— повернулася до неї Ольга, та раптом нова потужна перейма урвала їй мову, і, щоб' не виявити перед дитиною свого страшного болю, Ольга скривилась і мимоволі заскреготіла зубами. Марківна й собі обернулася до Каті й затулила своєю широкою спідницею Ольгу.

— А ти, Катенько, підеш до нас, подивишся, як маленький котик мишку ловить. Добре?

Іншим разом це спокусило б Катю. Сусідський котик такий гарненький! Сам чорний, а мордочка й лапки в нього біленькі, і оченята — що ті чортики, як каже Марківна,— тільки зирк-зирк, так і дивляться, за що б ото лапками вчепитись, що б його ще втнути?.. Не щодня випадає нагода побавитися з тим котиком, та ще в цю пору, коли мама звичайно кладе Катю спати. Але зараз Катя насторожилася: куди це мама хоче йти проти ночі й нічого їй не каже? Такого ще не бувало. Це занепокоїло Катю, а Марківна все умовляє:

— Ходім, Катенько, ходім, серденько!

— У вас уже нема мишок — їх стара Мурка всіх виловила! — вередливо відповіла Катя й витягнула вбік худеньку шийку, щоб глянути з-за спідниці Марківни, чого це раптом замовкла мама.

— Ну, то казочку котик тобі розкаже. Знаєш, як ото він уміє: мур-мур-мур...

Марківна почала швидко гладити обома руками Катину голову, намагаючись Гдалі затуляти собою Ольгу з її мукою, та в цей час Ольга глибоко зітхнула.

— Одпустило! Піду вже...

— Стривай, я ж Настю зараз гукну, хай проведе тебе,— заклопоталася Марківна, та Ольга захитала головою:

— Ні, ні, я сама. Це ж близько.

— Ой, гляди! А то б, може, все ж таки...

Ольга рішуче заперечила. Одну тільки людину хотіла б Бона зараз мати коло себе, один тільки Микола провів би її оце до самої лікарні, та... Ольга ще раз важко зітхнула й підійшла до Каті попрощатися. Вона

нахилилась до принишклої, розгубленої доньки, і на мить їй привиділося, наче то не Катя дивиться на неї, а то Миколині широко розплющені очі спинилися на ній тривожно... Ольга притягнула до своєї щоки Катину скроню, глянула ще раз на її спантеличене личко, міцно поцілувала в чоло й рвучко випросталася.

— Ну, хай же тобі там!..— витираючи губи, підійшла прощатися Марківна.— Головне — не думай!

Вона погладила Ольгу по плечу й пригорнула до себе Катю. Катя закліпала повіками й, коли побачила, що мама виходить, стрепенулась і, пориваючись уперед, так благально промовила, що в Ольги аж стиснулося серце.

— Ти ж тільки недовго, мамочко! Скоріш!

— Добре, добре! — сказала Ольга, обережно ступаючи, але за звичкою, як і завжди, додала:

— Ти ж там не балуйся.

"Вся, вся в батька!" — думала Ольга, спускаючись у густу сутінь сходів, і щемка туга огортала її, а в ушах усе ще звучали останні Катині слова: "Ти ж тільки недовго..."

Хоч-не-хоч, а треба було залишати на чужі руки дитину. Хоч і добрі, сердечні люди Марківна і її Настя з чоловіком, а все ж не своя сім'я. А попереду насувалося те невідоме, про що Ольга ввесь час уникала думати, та воно вже підступило й хтозна на скільки то днів одірвало її від Каті.

Ольга вийшла на вулицю, й, після сутінок довгих сходів, їй здалося тут ще зовсім світло, аж стало легше на душі. Вона не зважилась їхати трамваєм, бо з хвилини на хвилину чекала нових перейм, а таксі близько

не видно було, і вона, не вагаючись, пішла пішки. Не так до лікарні вже й далеко, тільки от — три вулиці перейти треба. Дві — нічого, тихенькі, а на третій машини густо ходять, та ще й тролейбусна лінія. Коли б тільки її раптом не схопило серед тої вулиці!.. І Ольга знову відчула, як їй бракує Миколи. Був би оце він коло неї, їй би й журби мало. Сперлась би вона тепер на його міцну, мов линвою переплетену, мускулясту руку, і тільки й думки було б їй, щоб якось необережним рухом дитяті шкоди не завдати. Та нема Миколи... Півроку тому, коли вона була вже на третьому місяці, помер нагло її Микола. Повернувся в неділю з полювання, ще й зайця тоді приніс, сів вечеряти, і раптом стало йому недобре. Схопився рукою за груди, ліг на ліжко і зажко дихає. Перелякалась Ольга, кинулась до чоловіка, а він заспокоює: "Нічого, пусте! Пішки багато виходив за день, от і підтоптався..." Катя в кутку з забитим зайчиком бавиться, хоче посадити його на задні лапи, а Ольгу неспокій бере: ой, чи ж так воно, чи ж минеться?.. Таки не минулося. Цілу ніч не могла заснути, прислухаючись до тяжкого, уривчастого дихання свого чоловіка, а перед ранком, коли зовсім став плохий Микола, кинулася з дому до ближчої аптеки. Незчулася, як і прибігла туди, як там телефонували по "швидку допомогу". І приїхали лікарі звідти швидко — тільки-но Ольга до своїх дверей вернулась, аж чує — і машина під'їжджає. Та що з того! Помер однаково Микола...

Серце, казали потім лікарі, було в нього дуже кволе, ну, й натрудив до того ж, видимо... Але не могла повірити тому Ольга. Як же — серце, коли він ніколи не хворів, не жалівся? Всю війну пройшов, бився під Сталінградом, виганяв фашистів із Києва, геть аж в Австрію занесло його — і нічого, не поранило навіть ні разу, а тут — серце!..

Нова перейма змусила її спинитись і на кілька хвилин обірвала її думки. А коли їй одлягло й вона пішла далі, до неї знову повернулись її невеселі спогади.

Ні, не вірилось Ользі, щоб кволе серце Миколи могло призвести до такої біди. І саме тоді, коли б жити йому й жити. Коли життя, загоївши воєнні рани, вийшло на рівну путь... От хоч би й їхня невеличка сім'я: і

він, і вона працювали на одному заводі, та "Транссигналі", він токарем, а вона контролером у збиральному цеху вимірювальних приладів; обоє добре заробляли, вдяглися так, що не сором і на люди показатись,— обставили квартиру меблями, стояв уже й гардероб з дзеркалом, про який так довго мріяла Ольга; от тільки моторного човна так і не спромігся придбати собі Микола — вмер... І знову Ольга не могла погодитися з безглуздям смерті. Вмерти, коли нарешті легше стало жити, коли підросла трохи їхня Катя, коли Ольга вдруге завагітніла!.. А Микола ж так хотів ще хлопчика, сина!..

У цьому крилась якась неперейдена велика несправедливість, якась страшна кривда, що її, як удар відкілясь несподівано, з-за кутка, заподіяно Ользі. Але хто заподіяв — вередлива доля, людські заздрощі, людська злоба? Хто?..

Чи ж і Ользі вірити, як і досі вірила стара Марківна, в пристріт, у таємниче, заворожене зілля, що ним десь звели її Миколу лихі люди, чи, може, якась підступна жінка-роз-лучниця?.. Дурниці! Не було в Миколи ворогів. Зо всіма був лагідний, приязний, а що вже сім'ї держався — пошукати такого. То вже Ольга добре знала. Чи в гості куди, чи в кіно там, або іноді й до театру — ніколи Микола сам не ходив, усе з нею. Хіба що ото часом тільки поїде з товаришами качки постріляти, а Ользі, ніде правди діти, не зовсім те подобалося. Та і з цим виходило часто на її: бувало, кортить йому в неділю восени майнути на ті болота, а він подивиться мовчки на неї, гляне на Катю, зітхне тихенько і — поїдуть вони втрьох на цілий день до зоопарку!..

Ні, то дурне плескала тоді їй нерозважна Марківна, яка хоч і забула вже свого бога, а ще й досі боїться лихого ока!

І все ж щось незрозуміле оповивало Ользі смерть її чоловіка. Чогось не догледіли тоді лікарі, щось, мабуть, пропустили...

З того часу мов захолонула до всього Ольга. Збайдужіла й до себе. Хтозна, чи пішла б вона два тижні тому до поліклініки взяти відпустку, якби товаришки з цеху мало не силоміць випхнули:

— Тобі давно вже треба в декреті бути, а ти на роботі крутишся! Чи ж довго до біди?

Лікарка в поліклініці, простягаючи Ользі бюлетень, ще раз сказала:

— Видимо, у вас усе ж таки многовіддя, а може, навіть... У всякому разі треба звернутися до консультації вагітних або до нашого гінеколога, він завтра приймає з десятої.

Нікуди не пішла більше Ольга. Лікарі завжди щось

вигадають. Таке в неї многовіддя, як у Миколи тоді — кволе

серце! _ —

Але після поліклініки Ольга немов прокинулася від тяжкої дрімоти. Тепер, коли наближалися пологи й Ольга чула це, коли не треба було вже квапитися на завод, коли, одвівши Катю до садка, Ольга залишалася в кімнаті сама, вона гарячково бралася готувати все потрібне для майбутньої дитини. В руках у неї біліли то викроєні пелюшки, то пошиті вже сорочечки, то мережаний чепчик. Тільки коли її зненацька штовхало в череві, вона припиняла роботу й слухала. Дитина ворушиться!.. Ця дитина, що коли-не-коли нагадувала про себе легким поштовхом, жила в ній. Вона почала жити ще тоді, коли був живий гМикола. І тоді

Ользі здавалося, що не весь помер її Микола, щось-таки залишилося по нім, щось живе від нього. І лице Ольги тихо ясніло...

Ось і ця широка вулиця, де раз у раз сновигають машини. Ольга пройшла кілька кроків до переходу на розі й, затримавшись на хвилину, глянула в лівий бік. Зліва було безпечно, машин нема, лиш здалеку сунув тролейбус, і Ольга рішуче ступила з панелі. Коли вона була вже недалеко міліціонера, що манірно, як дирижер у опері, розмахував білою палицею посеред вулиці, показуючи машинам путь, її знову взяло. Та ще як взяло! Світ потемнів їй в очах і застиг, як та блискуча машина, що за кілька кроків від неї застигла нараз, стогнучи гальмами...

А далі в пам'яті затрималися тільки синій рукав міліцейського мундира, що підтримував її збоку, стурбоване обличчя незнайомої жінки, —яка заспокоювала її "нічого, нічого, зараз доїдемо!" і сірий капелюх поважного чоловіка, що керував, мабуть, машиною... І нарешті спокійно, тьмяне світло, білі халати, тиша — лікарня."

Другого дня Катя прокинулася здивована. Передусім у лице їй світило веселе, грайливе сонечко, і в кімнаті метушилося кілька людей. Що таке? Вдома сонечко заглядало в кімнату тільки після обіду, а ранком у кімнаті були сірі присмерки й тиша, поки мама не прийде з кухні, нагодує Катю й одведе до садка. А де ж мама?.. Тільки вже як почула голос Марківни, Катя зрозуміла. Це ж звечора, коли пішла з дому мама, її забрала до себе Марківна. А в кімнаті — тьотя Настя і мовчазний дядя Прохір, якого Катя сама собі зве "дядя Тхір". А мама, значить, ще не повернулася. Чому?.. Але Марківна не дала Каті розмислю-вати. Швиденько вбрала її, вмила, нагодувала й одвела до садка. А далі все пішло, як завжди.

А от сьогодні Каті видався день, як поламаний. Щоправда, ранком тьотя Настя і дядя Тхір, як і вчора, похапцем поснідали й метнулися на трамвай до заводу, але Марківна не відвела Катю до садка, а одразу ж за донькою й зятем пошкандибала на базар та по крамницях, прихопивши з собою і Катю. Катя спочатку зраділа. На базарі її зацікавили і кошики, повні полуниць, і велика риба з розкритими червоними зябрами, та тільки-но Катя хотіла помацати пучкою "риб'ячі вушка", як Марківна потягла її далі. В крамниці Катя побачила дівчинку,

яку держала за руку її чепурна мама. Синя спідничка-плісе, білі панчішки й пишний блакитний бант, що величезним метеликом стирчав на її білявому, як у ляльки, волоссі, враз увібрали Каті очі, й вона в захваті подумала: "Ой, яка ж хацька!"

У Каті була своя мова. Вона переінакшувала слова, створювала нові або відомим усім словам надавала зовсім іншого, несподіваного змісту. Ця мова тішила Катю, коли вона розмовляла сама з собою, і дуже пантеличила, коли Катя вдавалась до інших.

Дівчинка з бантом теж звернула увагу на Катю і, поки її мама стояла в черзі до каси, була не від того щоб познайомитися. Катя підійшла до дівчинки й для першого знайомства сказала комплімент:

— У тебе гарнюній бантик!

Мама маленької красуні підозріло глянула на Катю, мерщій взяла з каси чек і потягла дівчинку з собою до прилавка. Та й Марківна вже гукала Катю коло виходу. Катя неохоче пішла, раз у раз оглядаючись, щоб іще раз побачити чарівну "хацьку".

А коли вони повернулись і Марківна заходилася прати

дещо з білизни, а потім варити обід, настрій Каті почав

псуватися. Сьогодні, перший раз не пішовши в садик, вона

не знала, до чого б прикласти рук. Можна було б піти

на балкон і подивитись, що робиться на вулиці, бо тут

балкон виходив не в двір, як удома, а на вулицю, і з нього,

мабуть, можна було б дотягтися рукою до верховіття

дерев і зірвати листячко, та Марківна це рішуче заборо-

няла. Якби це в своїй квартирі, Катя побувала б уже і на

балконі, відчинила б гардероб і приміряла б на собі черво-

ний мамин берет, але, відколи мама пішла з дому, Катю

не пускали туди. І де поділась мама, чого її.нема? Каті

стало журно, й вона тоненьким, ладним ось-ось заплакати,

голосом спитала Марківну: ^

— Чого мама не йде? Я хочу мами!

— А ось зварю обід і піду спитаю, коли мама прийде,— спробувала була заспокоїти її Марківна, та Катя стала вередувати: "І я з вами, і я піду!" Але Марківна, щоб не гаяти часу, вже не звертала на неї уваги. Впоравшись з обідом, Марківна поклала в сіточку пляшку з молоком, свіжо-спечені пиріжки й, завагавшись хвилину та важко зітхнувши, нарвала на балконі й маленький букет з петуній та красольок. Накинула на голову хустку, сунула Каті в руки два гарячих пиріжки й нашвидку погладила по голівці.

— Ну, ти тут побудь, Катенько, а я скоро... Та й Настя з Прохором зараз прийдуть.— І Марківна пішла, міцно пристукнувши за собою зовнішніми дверима.

Залишившись сама, Катя пожвавішала й стала обмірковувати, як їй найкраще використати те, що в квартирі нікого нема. Можна запалити

газову плитку й дивитись, як тихо блимають сині вогники-світлячки, можна покрутити швейну машину, ба навіть спробувати пошити на ній трусики ляльці. Та, леле, кухня, виявляється, замкнута, як замкнуто й двері на балкон, а швейну машину накрито важким покрівцем, і Катя не знала, як його скинути. Побачивши, що до всіх розваг не доступитися зараз, Катя засумувала і відчула свою самотність. Усі пішли, покинули Катю, замкнули саму в квартирі!.. А головне — мама. Де вона? Чому не вертається? Розсердилася на Катю? За що? Катя ж була в той день слухняна, не шкодила... Хіба що за оті папірці, що Катя з балкона в двір кидала, так то ж тільки трошки, та й мама про це скоро забула... Чого ж мама не йде до Каті?..

Катя зашилась у куток, де лежали її розкидані немилі тепер цяцьки, й тихенько заплакала.

Такою її застали, повернувшись з роботи, тьотя Настя й дядя Тхір.

— Чого це ти, Катюшо? Що з тобою? — присіла навпочіпки перед нею тьотя Настя, підіймаючи її низько опущену голівку й заглядаючи у відчужені, вовкуваті оченята.

— Мама...

— Що — мама? — допитувалась тьотя Настя, та личко Каті скривилось, і вона заридала.

У цей час повернулась і Марківна.

— О! Такої!..

Марківна прудко повісила на цвяшок сіточку й стурбовано підкотилась до Каті.

— Чого ж це ти, Катенько! Що тобі?

Знайомий ласкавий голос Марківни трохи заспокоїв Катю, і вона, схлипуючи, потяглася до неї.

— Я до мами хочу.

— —До мами? Е-е, мамі твоїй зараз ніколи: у неї тепер ще дві лялі є.

— Як?! — здивувалася не стільки Катя, як тьотя Настя, аж звелась одразу на ноги, і здивовано підвів брови мовчазний дядя Тхір.

— Двійнята. Близнюки ж у Ольги!.. І хто б міг думати! — захоплено оповідала Марківна дочці й зятеві новину, не звертаючи більше на Катю уваги.— Там тих подруг з заводу до неї понаходило! Тільки нікого ще не пускають до Ольги, рано ще, кажуть, не можна, а так усе добре... А що вже тих квітів їй понаносили, цукерок, апельсинів!.. Це ж мама й тобі, Катенько, передала три,— похопилася Марківна й виклала з сіточки на стіл три жовтогарячі помаранчі.

— Тільки зараз не їж, після обіду будеш...

Катя широко розплющеними очима непорозуміло дивилась на Марківну. Хоч вона й дуже любила помаранчі, і такі ласощі випадали їй не часто, але зараз Катю цікавило інше:

— Які лялі?

— Хлопчики. Братиками будуть тобі тепер. Там такі ж гарні, такі гарні, що мама й очей одірвати від них не може!..

Катя тяжко замислилась. Лялі? Хлопчики? Звичайно лялі бувають дівчатками, хоч у крамниці Катя бачила одного разу й невеликого хлопчика-лялю. Але ж мама досі любила тільки Катю і їй байдуже було до всяких ляль. А тепер — "очей одірвати не може" від якихось ляль, що завелися там у неї, та ще — хлопчиків-ляль!.. І це через них мама не йде

до Каті?.. Незрозуміла образа отрутою заповзала в її маленьке серце, і гіркий кім'яшок підступав до горла, але плакати стало соромно. Катя набурмосила губки й насупилася.

— Нічого! — кинула їй на ходу Марківна, накриваючи стіл.— Післязавтра підемо з тобою, провідаємо маму. Може, вона нам і ті лялі свої покаже...

Катя старанно готувалася до цього дня. Навіть коли напередодні Марківна заходилась увечері мити їй голову — найбільше чого не любила Катя,— вона й це стерпіла. Марківна повагом намилювала її м'яке волосся, аж поки мило не зайшло Каті в очі, й тільки тоді вона замахала заперечливо рученятами, але не заплакала. їй не хотілося сьогодні так рано підійматися з ліжка, але, почувши від Марківни, що вони підуть до мами, Катя враз схопилася, їй кортіло скоріше подивитися на мамині лялі.

І ось убрана в усе чистеньке, причепурена, гладенько зачесана Катя вже готова. Вона підбігла до столика, де стояло дзеркало, і стала колінами на стільця, щоб краще роздивитися на червоний бантик, який начепила їй на голову з своєї стрічки тьотя Настя. Він був не такий широкий і пишний, як у тої купавої "хацьки" в крамниці та все ж гарний — червоний, і Катя, покрутившись перед дзеркалом, вирішила, що бантик їй личить. Тепер можна й іти.

Марківна насмажила мамі млинців, налила в пляшку молока й урочисто подала Каті великий букет квітів, що його ще звечора принесла для мами тьотя Настя.

— А вони заплющують очі? — спитала Катя Марків ну, коли та критичним оком ще раз перед тим, як вийти на вулицю, оглянула Катю.

— Хто? — не зрозуміла Марківна.

— Лялі в мами.

— А-а, лялі... Аякже! І очі заплющують, і кричать...

— Пі-пі — кричать?

— Нащо "пі-пі"? Вони ж ще маленькі, дурні зовсім. Вони знають тільки: "Уа-уа..."

Катя замовкла й більше аж до самої лікарні не питала нічого Марківну. Перед нею постала низка питань, які важко давалось їй розв'язати. Мамині лялі заплющують очі й можуть кричати "уа-уа"?.. Катя бачила гарну ляльку, яка, коли її покласти, заплющувала очі, але вона не могла нічого кричати. У маленької Галі, що живе під ними, є зовсім маленька, незугарна лялька, яка, досить натиснути їй на животик, пищить "пі-пі"; але ця лялька не заплющує очей і взагалі зовсім непоказна... Ні, то в мами якісь незвичайні лялі! Тільки чого ж вони дурні? Хіба лялі можуть бути дурними? Мама часто казала Каті: "Не будь же дурною, не роби так!" Так то ж — Катя, а не маленькі лялі... І навіщо їх дві? Хіба що одна — мамі, а друга — Каті?..

Висока стеля лікарні, тиша великого приміщення, в якому заклопотані тьоті в білих халатах нечутно сновигали туди й сюди, вразили Катю. Очі її полохливо забігали по сторонах, поки не спинились на старому сивуватому дяді в білому халаті, що нечутно вийшов з-за високих білих дверей. Дядя пошептався з Марківною і таємничо зник за дверима. Катя пошепки спитала:

— Нащо в нього сердельки?

— Які сердельки? — здивувалась Марківна, все ще з повагою дивлячись на причинені двері.

— А на губах дві чорні сердельки,— ще тихше сказала, не знати чого соромлячись, Катя і ніяково схилила набік голівку.

— Та то ж вуса, Катю. "Сердельки"!.. Такої! І вигадає ж...

Марківна, усміхаючись, похитала зачудовано головою і поправила Каті бантики.

Незабаром двері знову відчинились, і старий дядя пошепки запросив їх увійти.

У довгому коридорі, куди вони несміливо ступили, дядя схопив з вішалки білі халати й, кумедно заворушивши своїми "сердельками", накинув для чогось халати на Марківну й Катю. Напинаючи на свої дебелі плечі вузький халат, Марківна тихенько попередила Катю:

— Поли тільки підбери, а то ще заплутаєшся.

Вони опинились у світлій просторій кімнаті й сіли на широкій білій лаві. Катина увага роздвоїлася між довгим, не про неї шитим халатом на її плечиках, в якому вона одразу стала почувати себе великою, і човганням капців, що через напіводчинені двері відкілясь здалека наближалися до кімнати.

Марківна поважно сиділа поруч, склавши на животі руки. Нараз вона сплеснула руками й кинулася до дверей:

— Ольго! Голубонько ж ти моя!..

За спиною Марківни Катя не встигла розглянути добре, але здогадувалась, що ця змарніла, бліда жінка в синьому недоладному халаті і є її мама. Але як вона змінилася! Зовсім не та мама, яку Катя завжди бачила вдома. А Марківна все дивувалась і плескала в долоні:

— Двійнята, кажеш? Такої! І хто б думав?.. Потім похопилась і обернулась до Каті:

— Іди ж, Катенько, привітайся з мамою...

Катя нерішуче підійшла й, нічого не кажучи, простягла мамі букет.

— Які гарні квіти! Дякую! — Ольга взяла букет і, притримуючи вільною рукою халат без застібок, нахилилася поцілувати дочку. Каті запахло від мами чимось незнайомим, і вона здивовано закліпала очима.

— Ну, як же ти там без мене? Мабуть, зовсім одвикла від мами?..

Катя, як перед чужою, сором'язливо потупила долу очі. За неї заговорила Марківна:

— Там ніяк не діждеться тебе з лялями, все допитується, які вони, та як кричать, та як дивляться... Сміха з нею!

Ольга стомлено усміхнулась і тихо погладила Катю по голові.

— Який у тебе бант чудовий!

Від дотику знайомої теплої руки Катя стрепенулась, немов щойно тільки впізнала свою маму, і запитально глянула на неї.

— Що тобі? — спитала, не розуміючи, Ольга.

— Лялі...— ледве чутно прошепотіла Катя.

В цей час зайшла тьотя в білому халаті й шапочці і строго сказала мамі:

Досить, досить уже! Я і так на власну відповідальність дозволила...

Мама спішно поцілувала Катю, Марківну, взяла, дякуючи й відмовляючись, пляшку з молоком та млинці і, коли вона вже переступила поріг, Катя зовсім оговталася.

— Мамочко, а лялі ж?..— кинулась Катя вслід за мамою, та сувора тьотя в білій шапочці стала на дорозі, а замість мами відповіла Каті Марківна:

— Маму лялі кличуть, мамі ніколи зараз, ходім... Катя глибоко зітхнула й покірно рушила за Марківною.

Але в душу їй запала тяжка, незрозуміла кривда. Яка ж погана ця тьотя в білій шапочці, що покликала маму до ляль! А, головне, ті прикрі лялі, що держать маму коло себе й через них мама не йде додому!..

— Ну й рада ж я, ну й рада за тебе! — сказала Марківна, неохоче випускаючи Ольгу після гарячих поцілунків та обійм.— А ти ж, Катенько, чого? Диви!.. То все питала, які та які в мами лялі, а тепер мама приїхала з лялями, а ти немовби цураєшся їх. Ану підійди та поколиши їх бач, які гарні! — І Марківна ще раз замилувано схилилась над близнятами. Але Катя зашилась у куток і не рухалась.

— Як ти така вова, то мама більше не любитиме тебе — у неї тепер он які красені є! — сказала напівжартома, напів-ображено Марківна й подалась нарешті до себе.

— Ось і знову дома! — полегшено зітхнула Ольга й присіла на ліжко. Тільки десять днів проминуло, як пішла вона з дому до лікарні, а здається, роки лягли між тим тривожним вечором і сьогоднішнім лагідним днем. Тоді ще ятрилася незагоєна рана по втраті Миколи, а сьогодні Ольга відчувала, що та рана зарубцювалася. Тоді було їх з Катею лише двоє, а тепер аж четверо. Тільки на хвилину Ольга з

журною усмішкою подумала: був би живий Микола, сказала б вона йому зараз жартома: "Ти хотів хлопця, а я тобі аж двох одразу!.."

Вона не почувала себе зараз покинутою і самотньою, як десять днів тому, коли з тяжкою мукою йшла ввечері до лікарні. Раз у раз що-небудь та казало тепер Ользі про турботу й піклування за неї інших людей. І насторожена увага лікарів, і приязні усмішки медсестер, і ті квіти від заводських подружок, що їх не було вже де ставити на тумбочці й довелося розміщати на підвіконні, і ті зворушливі котлети та млинці, які вдома пекли для неї і приносили до лікарні дбайливі, люблячі руки, дарма що Ольга не поїдала навіть лікарняного... А сьогодні по неї до лікарні приїхала на ди-ректоровій машині парторг Кринична, хоч не сказати, що

Ольга приятелювала б коли з нею. А скільки ж ще прийде до неї сьогодні ввечері, коли кінчиться її зміна на заводі!.. Ні, Ольга, не була тепер самотньою. Треба тільки спочити трохи, бо таки стомилася вона, одвикнувши в лікарні так багато рухатися. Поспати годинку, а там і час підійде годувати малих.

Ольга здалека глянула на близнят, які тихо лежали один коло одного впоперек канапи, і ще раз подумала, що треба якнайскоріше купити два ліжечка. Скинула черевики й прилягла на постіль. Хотілося ще подивитись наостанку, що там Катя в кутку робить, та вже не підвелася, лиш закинула на подушці назад голову й зморщила чоло, намагаючись дотягтися поглядом у куток, де причаїлась, мабуть, коло своїх цяцьок Катя. Ольгу дивувала й навіть смішила трохи Катина настороженість, ба навіть якийсь острах перед двома безпорадними немовлятами. Так боїться часом щеня крихітної гусені, що наосліп повзе просто на нього. А втім, це добре — не буде турбувати малих. Хай!..

І заспокоєна Ольга помалу задрімала.

Коли в кімнаті стало тихо й чулося тільки розмірене дихання мами, Катя заворушилась. Вона все ще не могла оговтатись і була як неприкаяна. І їхня кімната, від якої Катя вже встигла одвикнути, і якась незвичайна, не така, як раніш, мама, а головне, її лялі, що їх вона десь дістала собі в лікарні, видавались Каті чужими. Катя обережно визирнула з-за ліжка й глянула на канапу, де мама поклала загадкових ляль. При дорослих їй було чогось соромно дивитись на них, а тепер потроху її почала лоскотати бентежна цікавість. Які ж вони? Які вони, ті дивні лялі, що так довго не пускали маму додому?.. Катя тихо підвелась і навшпиньки підійшла до канапи. Лялі нерухомо лежали. Катя нахилилась і, затаївши дух, глянула на дрібні личка, що ледве виднілись, як дві маленькі проталини, серед сніжної білості сповитків. Нічого хорошого Катя в них не знайшла. Вона нахилилась ще нижче і обережно торкнула пальчиком м'яку щічку. Ляля залупала каламутними очима й цмокнула губами. Катя гидливо відсмикнула руку назад.

"Червоні, сопливі, слиняві!.. І як їх тільки можуть любити мама й Марківна?" — здивовано подумала Катя і, перемагаючи відразу, глянула на білі сповитки ще раз.

— Фікси! Погані фікси, й більше нічого! — категорично вирішила Катя, чіпляючи одразу ж лялям свою назву. Потім засунула пальчика в рот і замислено подивилась крізь одчинені двері на балкон. У далині голубіло небо, і сонячне проміння падало золотим дощем на верхівки дерев, аж виблискувало листя, мов щойно вмите. Якась сіренька пташка сіла на балконну огорожу й цвіркнула; глянула праворуч, ліворуч, униз і полетіла собі геть. Такий ясний, хороший день!.. Якби не ці фікси, мама, прокинувшись, поїхала б з Катею в Пущу Водицю до тьоті Валі або пішли б вони гуляти в парк над Дніпровими кручами, відкіля видно пароплави й багато човників... І як добре було, поки фікси не об'явились у мами! І це ж їх, таких плюгавих, що й глянути на них гидко, мама буде любити, як каже Марківна, а її — ні... Катя запитливо обернулась до мами. Та, підібгавши ноги й трохи розкривши рота, солодко спала.

"Не треба цих поганих фікс! — рішуче подумала Катя.— Хай буде, як раніш було, і тоді мама любитиме тільки мене одну".

їй треба було закінчити годувати помаранчевими корками плюшевого ведмедика й покласти спати ляльку Мацьо-ку, але нова думка так захопила її, що вона враз забула про ведмедика й Мацьоку.

Лукаво посміхнувшись сама до себе, Катя взяла теплуватий сувій і, виставивши його на простягнутих руках подалі від свого личка, винесла на балкон і поклала долі на осонні. Потім повернулась назад і взяла другий сувій, та в цей час перша ляля зарюмсала на балконі й Катя нерішуче спинилась серед кімнати.

Від плачу дитини Ольга відразу ж прокинулась, але першу мить не могла зорієнтуватись, де вона лежить. Протерши очі й пізнавши свою кімнату, вона підвелась глянути на близнят, але їх на канапі не було. Ольга зразу ж стала на ноги й стурбовано оглянулась по кімнаті.

Катя стояла з сувоєм серед кімнати ні в тих ні в сих. Ольга заспокоїлась і усміхнулась до Каті:

— Ти вже няньчити їх почала?

Катя зніяковіла й мерщій однесла сувій назад на канапу.

— А де ж друге? — бентежно спитала Ольга й кинулась до балкона, відкіля знову почувся крик немовляти.

— Нащо ж ти поклала його там, та ще й на сонце! — сплеснула Ольга руками й, схопивши дитину, пригорнула її до себе.

— Бідний мій хлопчику! Сонечко припекло!..— виціловувала Ольга мокрі від сліз крихітні щічки й насварилась на Катю, що знову зашилась

у куток, де лежали її цяцьки: — У-у, яка недотепа наша Катя — куди поклала свого братика! От ми їй!..

Катя удавала, ніби клопочеться укладати Мацьоку в її іграшкове ліжко спати, а сама нишком позирала, як мама турботно переповиває заплакану "фіксу", й гірко думала: "Шкода, що я не встигла повикидати їх з балкона! Тепер мама не любитиме мене..."